

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Adiumenta ad veram eloquentiam. cap. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

pulsat orator, corda aperit Deus, frustra ille foris strepit, nisi intus hic persuadeat.

Illud etiam hic placet addere, ne facile damnemus qui aliter dicunt quam, nos dicamus. Formam quidem unicam esse, perfecti oratoris prestantissimam scimus, quae accommodans, rebus orationem variat eam; nunc tenuiora summissè, nunc modica temperatè, nunc grandia grauius efferens, docetque planè, suauiter tenet, vehementer commouet concionem: Tamen alios etiam esse, qui benè, & sapienter dicant, quamuis non eodem, quo alij, modo, dicunt, nec statim reprehendèdos, quibus eloquentia, felici quodam torrente fluit, si tamen fructus existat, sine quo frustra tempus teritur. Nec alios sicciores, qui tamen solent vibrare, quadam acria dicta, & quasi pugiunculos auditorum animis infigere. Quippè hominum ingenia varia sunt, non idem omnium patitur valetudo, non corporis constitutio, non firmitas vocis, aut laterum, quare idem ab omnibus exigere, ineptum esset. Sed quoniam notas veræ falsæque eloquentiæ tradidimus, indicemus in extrema hac prolusione, quid possit ad rectam ineundam viam, præsidio esse.

Non facile quisquam est demmandus.

Adiumenta ad veram Eloquentiam. Cap. XII.

Notandum principio est, oratori semper ante oculos, habendum finem, propter quem dicit, neque hunc simpliciter spectari debere, sed relatum ad certas personas, apud quas dicendum est, nam alijs locis, alijs congruunt eloquentiæ formæ; verumque oratoris opus est, vt dicat aptè ad persuasionem illorum, quos alloquitur. Quare necesse est considerare, quid valeat hoc loco, hoc tempore, in hac materia, apud hos auditores; in eoque totam vim artis Plato reponit, vt orator qui non operarius quidam futurus sit, sed verè artifex cognita natura animi humani, & voluntatis, & motuum, & rerum atque Enthimematum, quibus vnusquisque commoueri, & persuaderi possit, scienter adhibeat ea præsidia, quæ nouit valere ad id efficiendum, quod ipse intendit; Hoc pacto si quis concionem instruat, & expendat quid maximè his, & hoc tempore, & ad animæ salutem conducatur, quemadmodum Medicus, medicamenta propria, cuique pro morbi, & ægroti conditione præferat, non difficile dicendi genus verum, & efficax adhibebit. Proderit quoque multum, vt concionator excitet in se studium, quam flagrantissimum animarum, & existimet causam non-

In Phædra.

Finis persuasionis & persuasionis considerandæ.

Zelus animarum.

modò veram; sed gravissimam à se traheri, in qua agatur de lucro suo maximo, deque pretio sanguinis Christi, ac de salute æterna audientium; Quæ quantò acrius fuerint, cogitatione comprehensa; tanto inde eloquentia spontè veniat, atque aptior fuerit. Corrupta enim eloquentia est ex tribus maximè causis, ob studium placendi auditoribus, & ostentandi ingenii, & quia causarum verarum, tractatio defecit, quare corrigenda est hisce tribus incommodis occurrendo quod fiet, si penitus removeatur ambitionis, ostentationis, & inanis gloriæ cupiditas, & solus spectetur finis, qui proprius est oratoris Christiani, & existimetur, causas, ut dixi, gravissimas agi. Deinde consilium illud tamquam pro regula sibi proponat, & ubique sequatur præstare, si declinandum in alteram partem sit, in leuiter potius declinare: Nam præterquam, quod hoc etià, cù defectus est, tolerabilior videtur, etià minus repugnat proposito, quia aliquos grauitas tristior ad virtutem comouet, ut elegantia leuior nullos, ac præterea adeò procliuius est in oratum immodicum lapsus, ut nisi in alteram partem vltro inclinet, non facile in medio possis consistere. Tertio det operam grauitati morum, ac vitæ sanctitati, nam ex morum formidatione oratio fingitur. Quarto fugiat lectionem librorum, in quibus corrupta eloquentia est, nam difficile est admodum, ut tangenti picem non ei aliquid adhæreat. Quinto Magnificat obedientiam, fideliumque, ac prudentium virorum, maximèque superiorum iudicia, quæ vltro exquirat, eisque suam sententiam modestè subijciat, Sperans pro Dei bonitate, & consueta prouidentie ordine, se plus hac ratione fructuum collecturum, quam quauis eloquentia. Tertio studeat conseruare intentionem rectam, ac delectare eatenus existimet sui muneris esse, quatenus maiori gloria Dei augendæ, & omnium utilitati magis prodesse possit. Postremò studium præcipuum conferat in res, quas diligenter, & studiosè conquirat, singula metiens et captu, ac necessitate eorum, quos in presentia est alloquutus, ac meditatione attentam versans quodammodo cõcoquat in succum conuertat, & affectu quodam animet, excitans in se motus, quos excitare in auditoribus intendit, tum non dubitet, quin eloquentia quantum eius vires ferent futura sit optima, ea enim optima est quæ sequitur res tamquam ancilla, non quæ præit, Nec vnquam vehementi affectui verba defunt, præterquam vehementer, & acriter agatur, ad rei naturam, & negotiorum necessitatem peropportuna & aptissima, ut satis apparet.

Ambitio honoris declinanda.

Non nobis sed antiquis & modernis

Grauitas morum.

Iudicium virorum grauium.

Rerum Meditatio magis quàm verborum.

Non nobis sed antiquis & modernis

ret in rusticis, & ipsis mulierculis, cum aliquam sibi factam iniuriam, ex qua vehementer doleant, eloquantur. Hæc in genere de sacra concionum eloquentia dicta sunt, sed in specie ad peculiare huius nostræ Rhetoricæ præceptiones descendamus, principium ab ipso fine fumentes

Finis Concionatoris persuadere. Cap. XIII.

Dem omnino, qui Rhetorum plurimorum sententia, cuiuslibet oratoris est finis, auditorum scilicet persuasio, Christiano quoque ponitur Oratori: Cum enim a nobis initio dictum sit, non semel oratorem Evangelicam esse Dei instrumentum ad salvandas animas divini verbi ministerio, satis est per se manifestum ad eum pertinere, ita Dei verbum tractare, ut inde ad Christum animas adducere queat, & parare domino plebem perfectam, quod non nisi persuadendo consequitur. Sed utile erit quid nomine persuasionis intelligatur entileatius explicare. Persuasio tribus omnino partibus constat. Primum est ut veritas aliqua ita proponatur, & argumentis confirmetur, ut mens auditoris assentiat, & plane intelligat id, quod Concionator vel amplectendum, vel fugiendum proposuit ita se habere, ut ille demonstravit. Secundum ut eiusdem voluntas ita verbis, & oratione confirmetur, ut penitus apud se statuatur, id amplecti vel fugere, quod ratio sic esse faciendum ex concionatore cognovit. Postremo neque hoc satis est, nisi etiam ostendantur viæ, & præsidia, quibus uti debeat, ad rei executionem expedita ac prompta. Qui enim aliquid persuadere nititur nec præsidia docet, quibus commodè id assequatur auditor, similis est medico, qui velit aegroto suadere sanitatem, nec remedia afferat. Hoc ergo imprimis persuasum esse debet ipsi Concionatori, totum esse, ac solum Concionatoris negotium scilicet persuadere. Nam in hoc maximè profana quoque Rhetorica a Dialectica differt, sapientum iudicio. Quod hæc propositum habet, quacunque de re dicere appositè ad probandum, illa appositè ad persuadendum. Siquidem satis habet Dialecticus ita dicere, ut res, de qua agitur, appareat digna fide, Rhetori autem id satis non est, nisi etiam ad opus perficiendum permoveat, cum id demum persuadere sit, ita rem argumentis tractare ad mentem edocendam, ut simul voluntas impellatur ad opus. Igitur perpusillum quiddam assequutum se putet, qui solummodo docuit, quia sæpè qui plura

.11. dol

Persuasio tria includit.

Oratio ad persuasionem ordinatur.

Rhetorice, ac Dialectice discriminè.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN